

**Bábosik István-Torgyik Judit (szerk.):
Pedagógusmesterség az Európai Unióban***Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2007*

Végre egy könyv, amelyben a szerzők nem vitatják a média pedagógiai relevanciáját. Mi több, a tömegkommunikáció nyújtotta lehetőségeket is segítségül hívják a tanítás-tanulás folyamatában. A pedagógusmesterség eszköztárába emelik a multimédia nyújtotta lehetőségeket. Hiába, az Európai Unió tagjaként ezen a területen is meg kell felelnünk a közösség igényeinek, kívánalmainak.

Az alapvetően konstruktív életvezetést és normakövető viselkedésformát közvetítő szemlélet a társadalom jövője szempontjából olyan stratégiát vázol, amelyben tetten érhető az iskolarendszer és a média egymásra utaltsága. (A recenzens személyes öröme ez, aki ettől még nem elfogult.) A könyv, az EU humanista emberképét rajzolja fel, és ismerteti azokat az oktatási perspektívákat, amelyek a tömegkommunikációs eszközök bevonásával eredményesebbé tehetik a tanári munkát. A szerzők az egyes fejezetekben különösen nagy hangsúlyt fektetnek az önművelés iskolán kívüli formáira. A tudásalapú társadalomban ugyanis előtérbe kerülnek az „önkiszolgáló” tevékenységi formák. Ebben a tömegkommunikációs eszköztár biztosította szelektív hatásrendszerrel érvényesítő folyamatban merítkezhetnek meg a tanulni vágyók. Nem lehet teljes azonban az „együttműködés”, ha a médiaüzenetek nem szintetizálódnak az iskolában, és „megbeszélésük” nem épül be a tananyagba.

A könyv szerzői mindenekelőtt le- szögezik, hogy a 21. század oktatása alapvetően a jártasságok kialakítására és megalapozására szolgál, nem pedig elvont elméleti ismeretek elsajátítására. A neveléstudomány művelőiből és pszichológusokból álló munkacsoport oktatási segédanyagként is kiválóan használható kötetét olvasván megismerkedhetünk az Európai Unió iskolával szemben támasztott követelményeivel. Megtudhatjuk, hogy az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning) csak akkor lehet eredményes, ha már kisiskolás korban motíváljuk a tanulókat az új ismeretek megszerzésével járó élmény keresésére. Ennek eléréséhez azonban olyan attitűdváltozásra van szükség, amely a hagyományos tanítási formák mellett a pedagógia bevett módszertanának merőben új szemléletű átalakítását előfeltételezi. Az elsajátítandó tanári szerep dimenzióiként felmutatott kompetenciák olyan ismeretanyagot, képességeket és attitűdöket feltételeznek, amelyek a szociálisan „életképes” fiatalok fel- és kinevelésének biztosítékaként működhetnek.

Mindennek során jelentős feladatot kap az a média, amelyre – tanáraikhoz hasonlóan – a diákok egészen napjainkig szinte kizárólagosan mint a szabadidős tevékenységekhez szorosan kapcsolódó intézményre tekintettek. A könyv az Európai Unió gyakorlatának megfelelően a tömegkommunikációt a pedagógusmesterség szerves részének tekinti.

Ez mindenképpen előrelépés az elmúlt időszak gyakorlatához képest. Az oktatói-nevelői célok szolgálatába állított médiahasználat helyet követel magának az iskola, a család és a tanuló viszonyrendszerében. A pedagógusképzésre vonatkozó – 2006 óta hatályos – OM-rendelet a pedagógusoktól elvárt kompetenciák között külön fejezetben említi a kommunikáció interperszonális viszonyrendszert alakító hatását. Mint tudjuk, nem lehet nem kommunikálni. Csak-hogy ennek minőségén múlik a mindenkori társadalmi párbeszéd eredményessége. A kötet tartalmát kiegészíthetőnek vélem a kommunikáció tudományának bizonyos szegmenseivel, hiszen a mentálhigiéné vagy a pszichológiai vonatkozások szoros korrelációt mutatnak a viselkedésviárok elemző fejezetekkel. A média ugyanis meghatározott viselkedésmintákat felerősíthet, tompíthat, vagy akár el is nyomhat. A pedagógia és a médiatudomány egyértelmű kapcsolátára hívja fel a figyelmet az informatika oktatásában betöltött szerepe is. Az információs és kommunikációs technológia (IKT) egyre bővülő eszköztára a digitális pedagógia további elterjedését vetíti előre. A multimédia alapú tudásbázisok nyújtotta lehetőségek kiaknázása gyökeresen átalakítja a tanítás-tanulás folyamatának hagyományos kereteit. A tudáshoz való hozzáférés gyorsan változó feltételeiként tekintett IKT-eszközök használata előfeltételezi mind a számítástechnikai ismeretek bővülését, mind pedig alkalmazásuk újabb és újabb műveltségterületekre történő kiterjesztését. Bár a tanulók kompetenciafejlesztésében – a megismerés, az értelmezés, a felfedezés és az alkotás aktusai során – nehezen vitatható az informatikai ismeretek jelentősége, ám a számítógép mint kommunikációs eszköz sem a szerzők, sem

pedig a recenzens szerint nem pótolja a tanár és a tanuló személyes kapcsolatát. Az ember-gép közötti interaktivitás mint a kommunikáció sajátos formája az elektronikus információcserének köszönhetően felgyorsítja és olyan helyzetekben is lehetővé teszi a kapcsolatlemtést, amelyek esetében korábban elképzelhetetlenek tartottuk, de ezzel együtt is magában hordozza az oktatás elszemélytelenedésének veszélyét.

A főképpen pedagógusjelölteknek és tanároknak szánt kötet egyik nagy erénye, hogy komplex áttekintést nyújt a hazai iskolarendszer küszöbön álló változásairól. Az oktatás minden szintjén sorra veszi, hogy az európai uniós gyakorlat mely elemei adaptálhatók a hazai viszonyokra, és javaslatot tesz az adaptáció módozataira is. Egyszersmind nyilvánvalóvá teszi, hogy a társadalmi-gazdasági környezet függvényének tekintett változások bekövetkezte csakis fokozatosan képzelhető el. Hazánkban ez az első olyan szakirodalom, amely átfogó módon ismerteti a pedagógusmesterség EU-konform gyakorlatát. Külön foglalkozik a munkaerőpiac szempontjából korántsem elhanyagolható pályaválasztás pedagógiai vonatkozásaival, ezen belül pedig a professzióként értett tanácsadás fontosságával. A szerzők nagy jelentőséget tulajdonítanak a pedagógusok „vezetői” szerepét konstituáló ama stílusjegyeknek, amelyek megléte esetén lehetőség nyílik a korábbról ismert demokratikus, autokrata és laissez faire (szabadon engedő) tanári szerepek meghaladására. Mint kiderül, a korszerű neveléstudomány olyan technikákat preferál, amelyek a felsorolt szerepekkel összevetve jóval sokrétebbek, árnyaltabbak és az adott helyzetekre érzékenyebben reflektálók. A kötet társadalmi kontextusba ágyazottan elemzi az egyén ön-

becsülésének problematikáját. Ennek részeként tárgyalja a pedagógia és a tömegkommunikáció kölcsönhatását. Olvashatunk továbbá az emberkép szemléletű inkluzív iskoláról, illetve külön fejezet mutatja be az integráció társadalmi kontextusát és a méltányos pedagógiát.

A könyv közérthető nyelven összefoglalja a 21. századi pedagógia követelményrendszerét, kiemelve a médiával való – napjainkban még szűk területen érvényesülő – együttműködés társadalmi jelentőségét. A kötetet gazdagítaná, ha a tömegkommunikáció világából merített példákkal is ábrázolná a neveléstudomány és a média kibontakozóban levő kapcsolatrendszerét, amelynek jelentőségét azért sem szabadna alábecsülni, mivel az iskolában és az iskolán kívül eltöltött idő megközelítően azonos, így a fiatalokat a különböző szintereken ért, külön-külön is jelentős hatások összegződnek. Ez pedig a média oktatási-nevelési folyamatba történő „bevonása” mellett teszi le a voksot. Segítheti például a tananyagban foglaltak megerősítését, illetve a jó és a rossz példák szemléltetését. A problémák praktikus és racionális megközelítésére a könyv a modellek leírása mellett szimulált helyzetgyakorlatokat, szituációs játékokat mutat be. Az olvasó beleképzelve magát ezekbe a helyzetekbe, saját kérdéseire is választ kaphat.

Bár a kötet címe a pedagógusmesterséget emeli ki, de az olvasás során egyértelművé válik, hogy a szerzőgárda – akárcsak maga a recenzens – az eredmé-

nyes iskolai oktatást és nevelést csak a családokkal közreműködve, a körültekintően alkalmazott média további lehetőségeinek kiaknázásával itéli elérhetőnek. A könyv jobb megértését szolgálják az egyes fejezetek végén kigyűjtött kulcsszavak magyarázatai, illetve azoknak a kérdéseknek a fejezet végi exponálása, amelyek alapos végiggondolása elősegítheti, hogy az oktatás és nevelés szereplői, köztük a pedagógusokkal és a szülőkkel, az Európai Unióban is megtalálják a „közös nyelvet”.

Lehet, hogy szűkebb pátriánkban már beszélnek is ezt a nyelvet? Hogy miért gondolom ezt? Nos, a könyv borítóján és hátoldalán a püspökladányi Petőfi Sándor Általános Iskola és Szakiskola „Helyünk Európában” című programján készült színes fotók láthatók. Érdeklődő tekintetekkel, rendhagyó tantermi kellékekkel. Nem tudom, mennyire volt tudatos az alkotóközösség döntése, hogy ne egy fővárosi oktatási intézményben készült képekkel ajánlják olvasóiknak művüket. A Sárrét központjában ezek szerint már „új szelek fújnak”. A példa tehát adott. Az újítás szándéka a főváros határain túl is tetten érhető. Az eligazodáshoz pedig most már van egy naprakész útikalauzunk is. Hogy oktatási segédanyagnak, vagy éppen kézikönyvnek szánták a kötetet szerzői? Nem mind-egy? Egy a lényeg: rendkívül hasznos.

NAGY ZOLTÁN